NIEBRZEGÓW

Charakterystyka i zmiany roślinności oraz siedlisk

Zróżnicowanie roślinności na powierzchni Niebrzegów kształtowane jest w głównej mierze przez aktywność człowieka, ale także warunki wilgotnościowe i warunki glebowe oraz rzeźbę terenu, które były kształtowane przez erozyjno-sedymentacyjną działalność wód rzeki Wietrz. Szczególnie w północnej części powierzchni (ryc. N1, poligon 1) warunki hydrologiczne i glebowe determinują skład gatunkowy zbiorowisk roślinnych. Występuje tutaj wiele starorzeczy ze stagnującą wodą oraz roślinnością wodną i szuwarową, np. z dominacją osoki aloesowatej *Stratiotes aloides* i szuwaru trzciny pospolitej (*Phragmitetum australis)* (fot. N1). Z kolei warunki siedliskowe w części południowej i wschodniej są odmienne, gdyż występują tu gleby organiczne, fragmentarycznie w obrębie torfowiska niskiego dolinowego (Borowiec 1999). Nie bez znaczenia jest też wykorzystanie tego terenu w przeszłości – stawy Gózd.

Charakterystyczną cechą części północnej analizowanego obszaru (ryc. N1, poligon A) jest powtarzająca się sekwencja przemiennie występujących zbiorowisk świeżych łąk ze związku *Arrhenatherion elatioris*, zbiorowisk łąk wilgotnych ze związku *Calthion palustris*, szuwaru mozgowego (*Phalaridetum arundinaceae*), szuwarów turzycowych (*Caricetum acutiformis*, *Caricetum gracilis*) oraz zbiorowisk ziołoroślowych, będąca odzwierciedleniem topografii, warunków glebowych i warunków hydrogicznych (fot. N2). Układ starorzeczy determinuje także liniowy układ zbiorowisk roślinnych (fot. N3, N4). Łąki w tej części powierzchni skoszone były w ok. 30%. W najwyżej położonych fragmentach występują dość duże skupienia czeremchy amerykanskiej *Padus serotina*. Owocujące drzewa są źródłem pokarmu dla ptaków, a roznoszone przez nie diaspory dają początek nowym osobnikom, stąd miejscami duży udział nalotu lub podrostu tego gatunku na łąkach niekoszonych od wielu lat, zlokalizowanych w centralnej części poligonu A (fot. N5).

Nieco inny charakter siedliskowy ma fragment położony w części południowo-wschodniej analizowanej powierzchni (ryc. N1, poligon B), niekoszone w roku bieżącym. Roślinność występuje głównie na glebach organicznych wytworzonych w obrębie torfowiska dolinowego (Borowiec 1990), z wyjątkiem południowej części, gdzie na wyniesieniach dominuje zbiorowisko z *Deschampsia caespitosa* (fot. N6). We wschodniej części poligonu B zdecydowanie dominuje szuwar turzycy błotnej (*Caricetum acutiformis*) (fot. N7), natomiast w części zachodniej występuje mozaika szuwarów turzycowych, zbiorowisk łąk wilgotnych (fot. N8, N9), a nawet jest znaczny udział szuwaru manny wodnej *Glyceria maxima* (fot.

N10). W części centralnej poligonu B występuje bardzo duży plat ekspandującej trzciny pospolitej *Phragmites australis* (fot. N11). Kolejnym zagrożeniem jest czeremcha amerykańska, która występuje na wynienieniach mineralnych, w tym na grobli, w przeszłości oddzielającej stawy Gózd (fot. N12). Drzewa owocują, toteż stanowią bazę pokarmową dla ptaków, co w konsekwencji prowadzi do dyspersji diaspor i rozprzestrzeniania się tego inwazyjnego gatunku przy udziale ornitofauny. Środkowo-zachodni fragment (poligon C) to mozaika płatów *Phragmitetum australis* i *Caricetum acutiformis* (fot. N13, N14). Niestety w wielu miejscach obserwuje się sukcesję trzciny pospolitej i sczególnie w tej części powinno zwrócić się uwagę na walkę z ekspansją tego gatunku. Kolejnym zagrożeniem jest wkraczanie wierzby szarej *Salix cinerea* i występowanie płatu *Salicetum pentandro-cinereae*, co jest widoczne we fragmencie (ryc. N1, poligon D) występującym w strefie przejścia między glebami mineralnymi i organicznymi (fot. N15). W tej części występuje mozaika łąk wilgotnych oraz zbiorowisk ziołoroślowych z dużym udziałem gatunków nitrofilnych (pokrzywa zwyczajna, pięciornik gęsi) (fot. N16). W środkowo-wschodniej części analizowanego obszaru (ryc. N1, poligon C) zdecydowanie dominuje mozaika turzycowisk z szuwarem trzcinowym, który prawdopodobnie w przypadku braku zabiegów gospodarczych może dalej się rozprzestrzeniać. W roku bieżącym, ale też prawdopodobnie w latach poprzednich fragment ten nie był koszony.

W środkowo-zachodniej części analizowanego obszaru (ryc. N1, poligon E) wyróżnić można przede wszystkim płaty łąk świeżych oraz murawy wykształcone na gruntach ornych, a obecnie użytkowane jako użytki zielone. Łąki świeże cechują się dużym bogactwem gatunkowym (fot. N17, N18) oraz obecnością gatunków rzadkich, np. goździka kropkowanego *Dianthus deltoides* (fot. N19). W zachodnim fragmencie (siedliska porolne) z kolei występują murawy szczotlichowe (*Corynephoretum canescentis*) (fot. N20), a także murawy z dominacją strzęplicy sinej *Koeleria glauca*, kostrzewy czerwonej *Festuca rubra* czy mietlicy pospolitej *Agrostis capillaris*, spontanicznie wykształcone po wcześniejszym użytkowaniu ornym (fot. N21). Na najbardziej przesuszonych mineralnych wyniesieniach wykształcają się także murawy zawciągowe (fot. N22). Łąki w tej części powierzchni skoszone były w ponad 90%. Również w tej części analizowanego obszaru występują dość liczne skupienia czeremchy amerykańskiej będącej źródłem dyspersji diaspor tego gatunku i jego rozprzestrzeniania się przy udziale ptaków (fot. N23).

Na transekcie badawczym zlokalizowanym w obrębie powierzchni Niebrzegów stwierdzono wiele miejsc dogodnych do założenia gniazda naziemnego. Wyniki obserwacji wskazują na zmienne sezonowo, ale stałe w perspektywie 5-letniego okresu badań warunki

wodne (poziom wody równy z powierzchnią gruntu lub wyższy). W obrębie transektu stwierdzono użytkowanie kośne w roku poprzedzającym obserwacje lub 2 lata wcześniej, ale też jego brak. Obecność kęp roślin wystających powyżej poziomu wody stwierdzono na ponad 70% powierzchni badanego transektu. Średnie pokrycie nekromasy nieznacznie zmniejszyło się w bieżącym roku. Krzewy, głównie wierzba szara, której osobniki osiągają wysokość do 3,5 m występują pojedynczo, niemniej w części transektu zarejestrowano nieznaczny wzrost frekwencji tego gatunku w roku bieżącym. Z kolei pokrycie trzciny pospolitej w pasie do 25 m od transektu w latach obserwacji nie przekraczało najczęściej 5%.

Fot. N1. Starorzecze z dominacją osoki aloesowatej w części północno-zachodniej powierzchni.

Fot. N2. Sekwencja zbiorowisk od prawej *Caricetum acutiformis*/*Phalaridetum arundinaceae*/*Caricetum gracils*/ziołorośla z *Filipendula ulmaria*/zbiorowisko z *Deschampsia caespitosa*.

Fot. N3. Układ liniowy szuwarów turzycowych oraz szuwaru mozgi trzinowatej w części północnej obszaru, będący odzwierciedleniem topografii, warunków glebowych i warunków hydrologicznych.

Fot. N4. Sekwencja zbiorowisk roślinnych: zbiorowisko z *Deschampsia caespotosa*/*Caricetum gracilis*/zbiorowisko z *Deschampsia caespitosa*, będąca odzwierciedleniem topografii i warunków hydrologicznych w tej części obszaru.

Fot. N5. Czeremcha amerykańska w części północnej powierzchni.

Fot. N6. Zbiorowisko *Deschampsia caespitosa* w południowej części obszaru.

Fot. N7. Szuwar turzycy błotnej w w południowo-wschodniej części obszaru.

Fot. N8. Mozaika zbiorowisk z dominacją szuwaru turzycy błotnej w południowo-wschodniej części obszaru.

Fot. N9. Dominacja turzycy błotnej w południowo-zachodniej części obszaru, w głębi ziołorośla.

Fot. N10. Szuwar manny wodnej w południowo-wschodniej części obszaru.

Fot. N11. Łąki wilgotne i sukcesja trzciny pospolitej w południowo-wschodniej części obszaru.

Fot. N12. Owocująca czeremcha amerykańska w części południowo-wschodniej powierzchni.

Fot. N13. Fragment szuwaru trzcinowego na granicy z łąkami wilgotnym w środkowo-wschodniej części powierzchni.

Fot. N14. Szuwar trzcinowy w środkowo-zachodniej części obszaru.

Fot. N 15. *Salicetum pentandro-cinereae* w południowo-zachodniej części obszaru.

Fot. N16. Mozaika zbiorowisk z dużym udziałem gatunków nitrofilnych (pokrzywa zwyczajna, pięciornik gęsi) w południowo-zachodniej części obszaru.

Fot. N17. Łąki świeże w środkowo-wschodniej części powierzchni.

Fot. N18. Łąki świeże w centralnej części powierzchni. w środkowo-wschodniej części powierzchni.

Fot. N19. Łąki świeże i goździk kropkowany w środkowo-wschodniej części powierzchni.

Fot. N20. Murawa napiaskowa z dominacją szczotlichy siwej w środkowo-wschodniej części powierzchni.

Fot. N21. Niekoszony i koszony fragment muraw z dominacją strzęplicy sinej, kostrzewy czerwonej i mietlicy pospolitej w środkowo-wschodniej części powierzchni.

Fot. N22. Murawy zawciągowe w środkowo-wschodniej części powierzchni.

Fot. N23. Owocująca czeremcha amerykańska w środkowo-wschodniej części powierzchni.

Ryc. N1

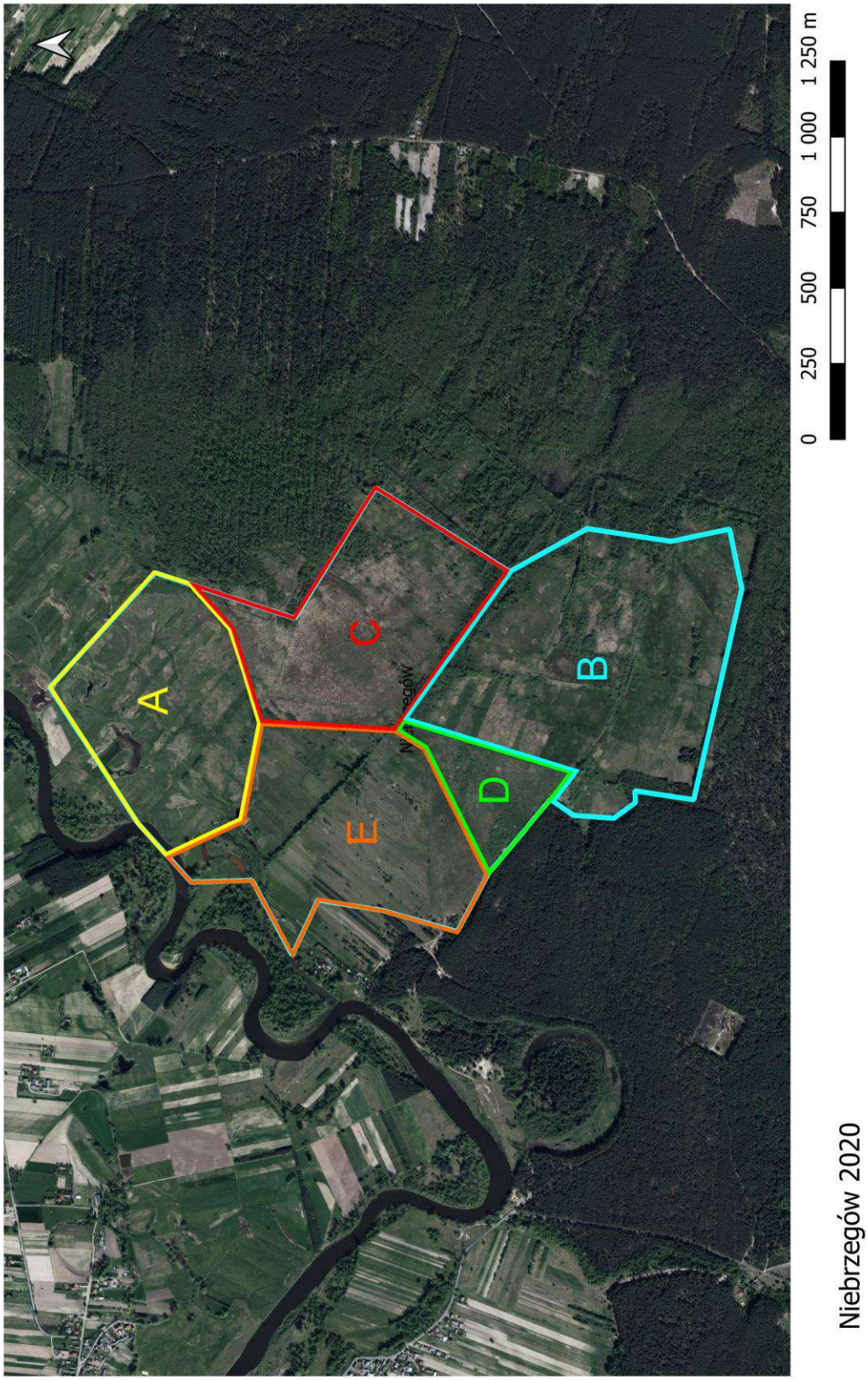

Niebrzegów 2020